

แนวทางการส่งเสริมกัลยาณมิตรแห่งการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้วยการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเชิงพุทธบูรณาการ*

Guidelines for Promoting Friendship in Social Media Literacy with Critical Thinking and Integrated Buddhism

ณติกายจณ์ สุตินันท์วิหาร

Nattikarn Sutipanwihan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: nattikarn@hotmail.com

บทคัดย่อ

การใช้สื่อสังคมผ่านมือถือมีความสำคัญได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เด็กและเยาวชน และกัลยาณมิตรแห่งการรู้เท่าทันสื่อสังคมนั้นเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารได้โดยตรง โดยใช้มือถือและใช้สื่อสังคมที่แต่ละบุคคลชื่นชอบ หากผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ได้ตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ดีก็จะเป็นผู้ส่งสารที่ไม่ถูกต้องให้กับสังคมด้วยเช่นกัน ดังนั้นทุกคนสามารถช่วยกันทำให้เป็นสังคมแห่งการรู้เท่าทันสื่อ ตระหนักถึงการผลิต การส่ง การรับข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจะสามารถลดความขัดแย้ง ลดความรุนแรง นำไปสู่สังคมสันติสุขได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางข้อเสนอการส่งเสริมให้เกิดสังคมกัลยาณมิตรแห่งการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเชิงพุทธศาสนา ผู้ศึกษาได้นำหลักพระพุทธศาสนา หลักการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และกรอบการประเมินการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศของ UNESCO-มาร่วมประยุกต์และการใช้วิเคราะห์ ผลสรุปแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสังคมเชิงพุทธศาสนาดูรวมการ คือผู้ที่มีวุฒิภาวะซึ่งเป็นสังคมแห่งกัลยาณมิตรช่วยกันผลิตสื่อที่ต้องให้กับสังคมเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลน่าเชื่อถือ สำหรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดผู้ผลิตสื่อสังคมที่ดีด้วยหลักอารยวุฒิ 5 (ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุตะ) ศีล 5 การใช้หลักสติและปัญญาที่ถูกต้อง นำหลักคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณรอบด้าน เป็นต้น หลักการปฏิบัติทางสื่อสังคมที่ดี โดยการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 (การคิดดี การพูดดี การปฏิบัติดี (รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักความพอดี ถูกกาลเวลา รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน)) การให้ความรู้และความเห็นที่ถูกต้องไม่มีอคติ (ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ) และหลักกาลามสูตร

ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อที่ต้องตรงกับความจริงในระดับนโยบายและการปฏิบัติโดยทุกวัยควรเพิ่มความรู้ในเรื่องการเข้าถึงดิจิทัลและการมีส่วนร่วม สำหรับเด็กและเยาวชน บุคคลที่ยังมีวุฒิภาวะยังไม่พร้อมนั้นควรเพิ่มองค์ความรู้เพิ่มวุฒิภาวะผ่านหลักสูตรด้านจริยธรรม การรู้เท่าทันสื่อ การสื่อสาร กฎหมายดิจิทัล ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการส่งข้อมูลออก-การรับข้อมูลเข้า มีระบบการประเมินการรู้เท่าทันสื่อ ติดตามการใช้สื่อ สำหรับผู้ใหญ่ควรมีการส่งเสริมองค์ความรู้ในเรื่องการมีส่วนร่วมของกัลยาณมิตรเพื่อให้สังคมมีสื่อที่ถูกต้องปลอดภัย ส่งเสริมตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กัลยาณมิตรรู้เท่าทันสื่อสังคม; ส่งเสริมสื่อสังคมที่ดีด้วยพุทธบูรณาการ; สื่อสารด้วยวิจารณ์ญาณ

*Received February 5, 2025; Revised February 22, 2025; Accepted March 3, 2025

Abstract

The use of social media via mobile phones has become highly significant and popular, especially among children, youth, and well-intentioned peers in media literacy. These users act both as message senders and receivers by directly utilizing their mobile devices and preferred social media platforms. If senders and receivers do not develop adequate media literacy, they may unintentionally disseminate incorrect or misleading information to society. Therefore, everyone has a role in fostering a media-literate society—one that is aware of the production, transmission, and reception of factual information. Such awareness can reduce conflict and violence, ultimately leading to a peaceful society. This research article aims to propose guidelines for promoting a peer-supportive society of media literacy through critical thinking grounded in Buddhist principles. The study integrates Buddhist teachings, critical thinking frameworks, and UNESCO's media and information literacy evaluation framework for analysis. The resulting approach to promoting media literacy from an integrated Buddhist perspective emphasizes maturity and a community of peers collaboratively producing accurate media as a reliable source of information. Buddhist principles underpinning this approach include the Five Spiritual Faculties (*indriya*) comprising faith (*saddhā*), morality (*sīla*), generosity (*cāga*), wisdom (*paññā*), and listening (*sutā*). The Five Precepts emphasize the correct application of mindfulness and wisdom, fostering comprehensive critical thinking. Good social media practice is further guided by the Seven Noble Qualities of a Good Person (*Sappurisadhamma*): right thinking, right speech, and right conduct—which entail understanding causes and effects, self-awareness, moderation, appropriate timing, knowledge of individuals, and community awareness. The guidelines also stress the importance of providing accurate and unbiased knowledge and opinions, avoiding attachment (*chanda-gati*), anger (*dosa-gati*), delusion (*moha-gati*), and fear (*bhayā-gati*). Additionally, the principles outlined in the *Kālāma Sutta* support critical discernment and the avoidance of blind belief in social media consumption and production.

The study's findings suggest that guidelines for promoting accurate and truthful media literacy at both policy and practice levels should emphasize increasing knowledge about digital access and participation across all age groups. For children and youth, whose maturity levels may not yet be fully developed, it is essential to enhance their knowledge and maturity through curricula focused on ethics, media literacy, communication, digital law, analytical thinking skills, and information transmission and reception skills. Additionally, a system for assessing media literacy and monitoring media usage should be implemented. For adults, efforts should focus on promoting knowledge about the role of supportive peers to foster a society with accurate and safe media. Encouraging positive role models can contribute to effective and responsible media practices within the community.

Keywords: Friendship of Social Media Literacy; Good Social Media with Integrated Buddhism; Communication with Critical Thinking

บทนำ

การสื่อสารโดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมเป็นหนึ่งใน การสื่อสารที่มีความสำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ การพัฒนาทางสังคม จึงดำเนินไปพร้อมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี สะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิตของผู้คน ช่วยสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมีสันติภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งศาสตร์ในการสื่อสารที่อีกด้วย บทความเชิงวิชาการนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมกลยุธมิตรแห่งการรู้เท่าทันสื่อสังคมเชิงพุทธบูรณาการด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ศึกษาได้นำหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบในการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้เป็นสังคมแห่งสันติสุข

การใช้สื่อสังคมที่ดีจะส่งผลไปสู่การมีสันติภาพได้หากมีการส่งเสริมองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยเชิงพุทธบูรณาการด้วยนั้นจะต้องมีการส่งเสริมด้วยแนวทางพุทธศาสนาอย่างใดจะมีรายละเอียดการศึกษาต่อไป สำหรับการสื่อสารสื่อสังคมด้วยวุฒิภาวะ สื่อสังคมที่มีเทคโนโลยีสูงมีความจำเป็นที่ผู้สื่อสาร ผู้ส่งสารต้องมีจิตใจที่สูง รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยพุทธบูรณาการด้วย

ในปัจจุบันทุกคนสามารถเป็นผู้ใช้สื่อสังคมและสามารถเป็นได้ทั้ง ผู้ส่งสาร ผู้สื่อสาร ผู้ผลิตสาร ผู้รับสาร และสารต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือของตนเอง ดังนั้นแนวทางส่งเสริมวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งการสื่อสารทางกาย วาจา และใจ มีความจำเป็นต้องทำให้เกิดสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคม ต้องใช้ทั้งสติ สมาธิ ศีล และปัญญา ประกอบกันเพื่อให้เกิดผลดีต่อการสื่อสาร เพื่อให้เกิดผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ดี กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณรอบด้าน การใช้ทักษะการสื่อสารที่ดีนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีด้วยหลักพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลสูงขึ้นสวนทางกับราคาโทรศัพท์และเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและมีการใช้สื่อสังคมได้แพร่หลาย ความสามารถในการรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจึงมีความสำคัญ สำหรับสาเหตุปัญหาที่ต้องมีการสื่อสารนั้น สามารถสรุปได้เพื่อลดความไม่แน่ใจ เพื่อแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ เพื่อควบคุมสถานการณ์และเพื่อตอบสนองหรือเสนอข้อมูลย้อนกลับให้แก่ผู้ที่ต้องการข้อมูล (Wijitjamaree, 2018) อุปสรรคในการสื่อสารองค์การ เช่น การได้รับองค์ความรู้ที่ไม่ถูกต้องและขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ปัญหาที่เกิดจากภาษา การบิดเบือนสาร การคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ปัญหาในเรื่องการคิดอย่างรอบด้านให้ครบ เพื่อการสื่อสารที่ดีของแต่ละวัยย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกายภาพ พฤติภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ (Nasakarn, 2013) ตลอดจนการศึกษาส่งเสริมด้วยแนวทางพุทธในเรื่องนี้ยังมีอยู่น้อย

การใช้สื่อสังคมของทุกวัยด้วยแนวทางส่งเสริมด้วยพุทธบูรณาการ ตามขอบเขตการศึกษาในเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นมีความสำคัญ เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการรู้เท่าทันสื่อและได้แนวทางส่งเสริมด้วยพุทธบูรณาการนำไปใช้ปฏิบัติในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสังคมแห่งสันติสุข

แนวคิดในเรื่องการสื่อสาร

ประเด็นศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในเรื่องการสื่อสารมีความสำคัญ ซึ่งจะมีคำนิยาม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง บริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่องสื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อ สื่อสังคม การคิดอย่างบูรณาการ เป็นส่วนสำคัญ ดังจะขออธิบายเพื่อความชัดเจนและเป็นกรอบของการศึกษาดังต่อไปนี้

การสื่อสาร หมายถึง บุคคลสามารถสื่อสารข้อมูล สารสนเทศ เนื้อหาสื่อและความรู้ได้อย่างถูกต้อง ตามกฎหมาย มีจริยธรรมและมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ช่องทางและเครื่องมือที่เหมาะสม (Office of the National Digital Economy and Society Commission, Ministry Economy and Society: MDES, 2023)

การสื่อสารให้เข้ากับผู้รับสาร สิ่งแวดล้อมรวมถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะมีความสำคัญต่อ ประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจ ซึ่งความน่าเชื่อถือมาจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ (1) ความเฉลียวฉลาดและสติปัญญา คือ มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่สื่อสาร (2) ความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง (3) ความมีคุณธรรม และยังมียุทธศาสตร์หลายรูปแบบของการสื่อสาร (Wijitjamree, 2018)

การสื่อสารเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสาร ระดับการสื่อสาร หน้าที่ของการสื่อสารในองค์กร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ ความต้องการ (ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความผูกพัน ความต้องการอำนาจ) การรับรู้ และค่านิยม เทคโนโลยีการสื่อสารในองค์กร รวมถึงจริยธรรมทางการสื่อสารในองค์กร จริยธรรมในการสื่อสาร การตรวจสอบการสื่อสารในองค์กร (คุณลักษณะที่ดีของการตรวจสอบการสื่อสาร) เป็นต้น (Wijitjamree, 2018)

สรุปได้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความน่าเชื่อถือ ความรู้ความชำนาญ และจริยธรรม รวมถึงการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

หลักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ : เครื่องมือการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ทฤษฎีว่าด้วยกระบวนการสื่อสารของมนุษย์และนำเสนอแบบจำลององค์ประกอบของการสื่อสารหรือเรียกว่า SMCR Model (Berlo, 1960) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1.ผู้ส่งสาร ส่วนที่ 2 ผู้รับสาร ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ระบบสังคม วัฒนธรรม ส่วนที่ 3 สาร ประกอบด้วย เนื้อหา องค์ประกอบ ส่วนเสริม โครงสร้าง รหัส/ตีความ ส่วนที่ 4 ช่องสาร ประกอบด้วย การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การสัมผัส การชิม ซึ่งมีข้อมูลจากสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน Office of the Basic Education Commission (2025) กล่าวถึงความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง หลักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นเครื่องมือการรู้เท่าทันสื่อสังคม โดยหลักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลที่มีจุดประสงค์เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือควรกระทำ โดยอาศัยการใช้ทักษะทางพุทธิปัญญาหรือกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ของผลลัพธ์จากการตัดสินใจที่ดี เช่น ทักษะการตีความ วิเคราะห์ สรุปความ และอธิบาย ตามหลักฐาน แนวคิด วิธีการ กฎเกณฑ์ หรือบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลที่รวบรวมหรือข้อมูลจากการสังเกต ประสบการณ์ การใช้เหตุผล การสะท้อนคิด การสื่อสาร และการโต้แย้ง

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความเกี่ยวข้องกับผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูลเข้าซึ่งประกอบด้วย การมีทักษะในการสื่อสาร อันได้แก่ การเข้าถึงเป็น การวิเคราะห์และประเมินเป็น และการรู้สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย สำหรับการส่งข้อมูลออก ประกอบด้วย การมีทักษะในการสื่อสารและการผลิตสื่อ การมีส่วนร่วมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และการรู้สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย (Sutipanwihan, and the Committee of the Women's Group Joining Forces to Build the Nation, 2021) หรืออีกนัยยะหนึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือความมีวุฒิภาวะในการคิดวิเคราะห์

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ คือ ความสามารถของแต่ละบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ ตีความ ประเมิน สร้างข้อมูลและสื่อในรูปแบบที่หลากหลายด้วยความตระหนักถึงผลกระทบของข้อมูลและสื่อต่างๆ ดังกล่าวโดยไม่ถูกรวบงำและสามารถใช้สื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชนและ สังคม (Office of the National Digital Economy and Society Commission, Ministry Economy and Society: MDES, 2023)

หลักสำคัญของการใช้สื่อสังคม คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณรอบด้าน การคิดเชิงระบบ การคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหา หากมีการคิดวิเคราะห์ที่ดีก็จะนำไปสู่การสื่อสารที่ดีเพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันโดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างวัยซึ่งการรับรู้ ความเข้าใจ และตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณได้ว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือควรกระทำ (หลักกาลามสูตร) รวมถึงความเข้าใจในสถานการณ์ของระบบนั้นอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การแก้ปัญหาที่รากเหง้าของปัญหาอย่างแท้จริง การเข้าถึงสาร เป็น การคิดวิเคราะห์และประเมินเป็น การปฏิบัติในการใช้สื่อถูกต้อง เป็นผู้มีทักษะผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ดี การตรวจสอบเป็น การมีส่วนร่วมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ และการรู้สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย การใช้สื่อสังคมสามารถให้ทุกคนร่วมกันสื่อสารสื่อที่ดี สื่อที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เมื่อมีการสื่อสารที่ปลอดภัย ผู้รับสื่อแม้ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนก็จะได้ประโยชน์ไปด้วย ในทางกลับกันหากสังคมมีการใช้สื่อสังคมผ่านสื่อเครื่องมือต่างๆ ที่จะเป็นโทษต่อบุคคล ชุมชน ก็จะเป็นโทษโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนด้วยหากได้รับสื่อสังคมนั้นเข้าไป สื่อจะทำให้ข้อมูลที่ต้องการสื่อ่นั้นเมื่อนำมาคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผลว่าสมควรเชื่อสื่อนั้นหรือไม่ ซึ่งต้องใช้ทักษะ ประสบการณ์หลากหลายด้านขึ้นกับสารนั้นเป็นอย่างไร รวมถึงพลังบวกที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ด้วยที่จะใช้หลักเพื่อลดความขัดแย้ง ลดความรุนแรง เพื่อให้การสื่อสารนำไปสู่หลักสันติภาพ

สรุปได้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการใช้สื่อสังคมอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยสร้างสังคมที่ดีและลดปัญหาต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน รวมถึงเป็นการช่วยให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้รับสื่อที่ปลอดภัยและการได้รับองค์ความรู้จากสื่อสังคมที่ถูกต้องอีกด้วย

สื่อสังคม (Social Media) หมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ที่มีการตอบสนองทางสังคมได้หลายทิศทาง โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรืออาจกล่าวได้คือ เว็บไซต์ที่ทำให้บุคคลสามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้อย่างทันที เป็นสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อเผยแพร่ข่าว ความคิดเห็น ภาพ วิดีโอ สื่อสังคม จึงมีประโยชน์ทั้งด้านการให้ข้อมูล สร้างการเรียนรู้ ใช้สื่อสาร ตลอดจนทำธุรกรรมการเงินและการค้าขาย ในขณะเดียวกันสื่อสังคมก็ถูกใช้ในการให้ข้อมูลด้านลบ อาจมีการบิดเบือน หลอกลวง ปลุกปั่น ตลอดจนสร้างอาชญากรรมได้เช่นกัน ข้อมูลทั้งบวกและลบเหล่านี้มีปริมาณมหาศาล และถูกเผยแพร่ส่งต่อได้อย่างรวดเร็วจำเป็นต้องใช้อย่างยิ่งที่ผู้ใช้สื่อสังคม โดยเฉพาะเยาวชนจะต้องเรียนรู้และการสร้างภูมิคุ้มกันในการรับข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าทัน การไม่บิดเบือนข้อมูลและการช่วยกันป้องกันการบิดเบือนข้อมูล ทั้งนี้ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องสร้างกลไกกลั่นกรองและนำเข้าข้อมูลที่ถูกต้องให้เพียงพอและรวดเร็ว

สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการรู้เท่าทันสื่อสังคมเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้ใช้สื่อสังคมสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล ใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ และหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบ โดยต้องคำนึงถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมาย เพื่อสร้างประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

สถานการณ์ดิจิทัลและสถิติโซเชียลมีเดียของประเทศไทยในปี 2567

ข้อมูลจาก Kemp (2024) สำหรับการนำระบบดิจิทัลมาใช้ในประเทศไทยในเดือน มกราคม 2567 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย 63.21 ล้านคน โดยอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอยู่ที่ 88.0เปอร์เซ็นต์ ประเทศ

ไทยมี ผู้ใช้โซเชียลมีเดีย 49.10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 68.3 ของประชากรทั้งหมด สำหรับ สถิติโซเชียลมีเดียของประเทศไทยในปี 2567 ตัวเลขของ Data Reportal ณ มกราคม 2567 แสดงให้เห็นว่ามี ผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียที่ใช้กันอยู่ 49.10 ล้านคน จำนวนผู้ใช้ Facebook ในประเทศไทย ปี 2024 ข้อมูลที่เผยแพร่ในแหล่งข้อมูลโฆษณาของ Meta ระบุว่า Facebook มีผู้ใช้ 49.10 ล้านคน ผู้ใช้ YouTube ในประเทศไทย ปี 2024 แหล่งข้อมูลโฆษณาของ Google ระบุว่า YouTube มี ผู้ใช้ 44.20 ล้านคน ผู้ใช้อินสตาแกรมในประเทศไทยปี 2024 ตัวเลขที่เผยแพร่ในเครื่องมือโฆษณาของ Meta ระบุว่าInstagramมีผู้ใช้ 18.75 ล้านคน ผู้ใช้ TikTok ในประเทศไทย ปี 2024 ตัวเลขที่เผยแพร่ในแหล่งข้อมูลโฆษณาของ Byte Dance ระบุว่า TikTok มีผู้ใช้ 44.38 ล้านคน จำนวนผู้ใช้ Facebook Messenger ในประเทศไทย ปี 2024 ข้อมูลที่เผยแพร่ในแหล่งข้อมูลโฆษณาของ Meta ระบุว่าโฆษณาบนFacebook Messengerเข้าถึง ผู้ใช้ 35.55 ล้านคน การเชื่อมต่อมือถือในประเทศไทยปี 2024 ข้อมูลจาก GSMA Intelligence แสดงให้เห็นว่ามี การเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือ 97.81 ล้านครั้ง

สรุปได้ว่า ความสามารถที่แต่ละบุคคลสามารถเป็นทั้งผู้ส่งสารและเป็นผู้รับสารผ่านโทรศัพท์มือถืออยู่ในอัตราที่สูงมาก และอาจได้ผลกระทบทั้งบวกและลบจากการสื่อสารได้หากไม่มีการกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นควบคู่กับการสื่อสารในกรณีที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารยังไม่มีความพร้อมทางกายและวุฒิภาวะ

สำหรับความเหมาะสมในการใช้สื่อสังคมในแต่ละช่วงวัย เด็กอายุระหว่าง 0-7 ปี นั้น เป็นวัยพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของเด็ก โดยเฉพาะช่วง 3-6 ปีแรกเรียนรู้อย่างถูกวิธี เพราะเด็กจะได้สุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ในช่วง 2 ปีแรกจะขึ้นอยู่กับความรัก การดูแล และการสร้างเสริมจากคนเลี้ยงดูใกล้ชิด (Chonchaiya, 2014) เด็กอายุระหว่าง 7-12 ปี นั้น เป็นวัยก้าวผ่านการเรียนรู้ขั้นสามัญมาสู่ศักยภาพของการเป็นผู้เรียนรู้ที่สูงกว่า เข้มแข็งกว่าและมั่นคงกว่า สื่อนับว่าเป็นเพียงช่องทาง หรือเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น ส่วนที่สำคัญคือเนื้อหาและการนำเสนอของสื่อสารที่เป็นตัวชี้วัดความเหมาะสมในการรับสื่อ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังไม่มีวุฒิภาวะและการไตร่ตรองที่รอบคอบเพียงพอต่อการเลือกรับหรือเสพสื่อ ดังนั้นผลกระทบของสื่อจึงเป็นเหมือนดาบสองคม ซึ่งสามารถส่งให้เกิดทั้งผลดีที่เป็นประโยชน์ และ ผลเสียที่ก่อให้เกิดโทษต่อเด็กในวัยเรียนได้เช่นกัน (National Institute for Child and Family Development, Mahidol University, 2012) เด็กอายุระหว่าง 13-18 ปี นั้น เป็นช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยมีความคิดเป็นของตนเอง กล้าพูด กล้าทำ มั่นใจในตัวเองและกล้าที่จะแสดงทัศนะของตนเองมากขึ้น มีโอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้กว้างขวาง แต่จำนวนไม่น้อยเสพติดความรีบเร่ง รอไม่ได้ คอยไม่เป็น นำไปสู่สมาธิสั้น ควบคุมตัวเองไม่ดีพอ และลืมนึกถึงคนรอบข้าง บางคนอาจมีปัญหาติดเกม ติดเพื่อน ติดเฟซบุ๊ก ติดไลน์ ติดคอมพิวเตอร์ ติดโทรศัพท์ (Chonchaiya, 2014) โดยสมรรถนะที่ต้องเร่งส่งเสริมและพัฒนามากที่สุดในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศตามช่วงอายุ สรุปว่าทุกช่วงอายุต้องการส่งเสริมด้านสมรรถนะด้านการเข้าถึงดิจิทัลและสมรรถนะด้านการมีส่วนร่วม และสำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 6-24 ปี มีความต้องการเฉพาะที่ต้องเสริมอีกสองด้าน คือ สมรรถนะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล และกฎหมายดิจิทัล (Office of the National Digital Economy and Society Commission, Ministry Economy and Society: MDES, 2023) ซึ่งสามารถสรุปความเหมาะสมในการใช้สื่อสังคมสำหรับแต่ละช่วงอายุ เป็นแผนภาพได้ดังนี้

ช่วงอายุ	มีเงื่อนไข	เหตุผล	ผลกระทบบวกและลบทาง		
			กาย	ใจ	ปัญญา
0-6 ปี		ฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่			
7-12 ปี					
13-18 ปี					
19-25 ปี					
25 ปี ขึ้นไป	มีกฎหมาย PDPA กำกับ		เรียนรู้ได้สมบูรณ์	เรียนรู้ได้สมบูรณ์	เรียนรู้ได้สมบูรณ์

Figure 1: Appropriation in Using Social Media for Each Age Group

Source: Sutipanwihan, 2004

คำอธิบาย

อธิบายได้ว่า เด็กที่มีอายุระหว่าง 1-6 ปี จะต้องมีการฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ และเพชบุรี Facebook Twitter Instagram ไม่รับสมาชิกที่ต่ำกว่า 13 ปี

อธิบายได้ว่า ต้องมีผู้ใหญ่ดูแลตลอดหากมีการใช้สื่อสังคม

อธิบายได้ว่า เด็กอายุ 7-12 ปี วัยนี้เป็นเด็กวัยเรียน วัยนี้เป็นวัยแห่งการเตรียมพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม (National Institute for Child and Family Development, Mahidol University, 2012)

อธิบายได้ว่า เด็กอายุ 7-12 ปี ถ้าเด็กได้รับกัลยามิตรและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อหรือช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุก ๆ ด้าน เด็กก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างราบรื่น และต้องมีผู้ใหญ่ดูแลในการใช้สื่อสังคมตลอด

อธิบายได้ว่า เด็กอายุ 13-18 ปี สามารถใช้สื่อสังคม เช่น Facebook Twitter Instagram ได้ เนื่องจาก Social Media เหล่านี้อนุญาตให้เด็กอายุ 13-18 ปี สามารถเป็นสมาชิกได้และต้องมีผู้ปกครองดูแล

อธิบายได้ว่า บุคคลอายุ 19 ถึง 25 ปี มีลักษณะที่เรียนรู้ได้ โดยที่ไม่ต้องมีผู้ปกครองดูแล แต่ควรคำนึงข้อกำหนดทางกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒ (Personal Data Protection Act : PDA)

สรุปได้ว่า เด็กที่มีอายุระหว่าง 1-6 ปี ไม่ควรให้เด็กในวัยนี้ใช้สื่อสังคมโดยตรง เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมทางด้านจิตใจและร่างกาย ควรเน้นการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กและมัดใหญ่แทน

เด็กอายุ 7-12 ปี มีพัฒนาการ เป็นวัยที่เริ่มก้าวผ่านการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานสู่การพัฒนาศักยภาพที่สูงขึ้น ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม การใช้สื่อสังคม สื่อเป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร แต่เนื้อหาและ

การนำเสนอเป็นสิ่งสำคัญ เด็กในวัยนี้ยังขาดวุฒิภาวะในการเลือกรับสื่อ ดังนั้นต้องมีผู้ใหญ่คอยดูแลและแนะนำ สื่อสามารถส่งผลกระทบต่อเด็กในวัยนี้ได้ จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมและเลือกสื่อที่เหมาะสม

เด็กที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี เป็นวัยรุ่นที่มีความคิดเป็นของตัวเอง กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจ ในตนเองมากขึ้น **การใช้สื่อสังคม** สามารถใช้สื่อสังคมเช่น Facebook, Twitter, Instagram ได้ แต่ต้องมี ผู้ปกครองคอยดูแล เนื่องจากวัยนี้มีโอกาสเสพติดสื่อและเทคโนโลยีได้ง่าย

บุคคลอายุ 19-25 ปี เป็นวัยที่สามารถเรียนรู้และใช้สื่อสังคมได้โดยไม่ต้องมีผู้ปกครองดูแล แต่ควรมี เครื่องมือหรือโปรแกรมช่วยกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ควรตระหนักถึงกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ งานสื่อสังคม ต้องการเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสารยุคดิจิทัลและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัล ควรมี เครื่องมือหรือโปรแกรมในการปิดสื่อที่ไม่เหมาะสม

บุคคลอายุ 25 ปีขึ้นไป ต้องปฏิบัติตามกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act: PDA) และใช้สื่อสังคมอย่างมีวิจารณญาณ

ทุกช่วงอายุ: ต้องการส่งเสริมด้านการเข้าถึงดิจิทัลและการมีส่วนร่วม

การใช้สื่อสังคมในแต่ละช่วงวัยควรคำนึงถึงพัฒนาการและความพร้อมของบุคคลในวัยนั้นๆ โดยเฉพาะ เด็กและเยาวชนที่จำเป็นต้องมีผู้ใหญ่คอยดูแลและแนะนำ เพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากการ ใช้สื่อสังคม

หลักการใช้สื่อสังคมที่ดีด้วยพุทธบูรณาการเพื่อสันติภาพ

หลักการคิดของผู้ส่งสื่อและผู้รับสื่อข้อมูลมีความสำคัญมาก เนื่องจากจะต้องอยู่ในเงื่อนไขที่เป็น ผู้ส่งข้อมูลที่ดี และเป็นผู้รับข้อมูลที่ดี กรอบการศึกษานี้จะนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการปลงความคิด อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ

หลักที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาศึกษาเพื่อให้เกิดสันติภาพในสังคมซึ่งจะใช้เป็นแนวทางใน การศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้สื่อสังคมที่ดีเพื่อสันติภาพ

พลังบวกของคนดีที่ คิดดี ทำดี พูดดี สามารถอธิบายตามหลักพระพุทธศาสนา 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. โดยมีธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคมที่ดี 2. ธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคมด้วยการกระทำ (คิด ลงมือ ปฏิบัติ พูด) และ 3. ธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคมตามหลักข้อพึงควรปฏิบัติ (ศีล)

1. ธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคมที่ดี

หลักของผู้สื่อสาร ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ที่ดีด้วยพลังคิดบวกในด้านการใช้สื่อสังคมด้วยศาสตร์ของ พระพุทธศาสนา

1.1 พลังบวกของผู้ใช้สื่อที่ดี

สัปบุริสธรรม 7 เป็นธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2013) พลังบวกของผู้ใช้สื่อที่ดีจะทำให้สื่อต่าง ๆ ออกมาเป็นสื่อที่ดี โดยการใชัธรรมของสัตบุรุษ เรียกว่า สัปบุริสธรรม 7 (รู้หลักและรู้จักเหตุ รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล)

1.2 พลังบวกของคนดีและสังคมที่เป็นกัลยาณมิตร

จากการศึกษาดังรายละเอียดจากภาพที่ 1 พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้สื่อสังคมที่มีอายุน้อย กว่า 18 ปี เป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลจากทุกภาคส่วน ทั้งจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและ สถาบันทางศาสนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีพลังบวกของคนดีและสังคมที่เป็นกัลยาณมิตร คือ สังคมแห่ง การรู้เท่าทันสื่อ กลุ่มกัลยาณบุุชชน กลุ่มอารยวุฒิ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุ

ตะ เป็นคุณสมบัติสำคัญ ซึ่งอาจจะอบรมสั่งสมให้ถึงขั้นเป็นพาหุสัจ คือ ความเป็นพหุสูตร (ผู้มีสุตะมาก หรือคงแก่เรียน) กัลป์ยามปฤชณ เป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014)

2. ธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคมด้วยการกระทำ (คิด ลงมือปฏิบัติ พุด)

2.1 ชีวิตในทางปฏิบัติหรือชีวิตโดยความสัมพันธ์กับโลกนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ภาค ดังนี้ ภาครับรู้ และเสพสวาทโลก คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และภาคแสดงออกหรือกระทำต่อโลก คือ กาย วาจา ใจ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014)

2.2 การดำเนินชีวิต คือ การทำกรรม 3 อย่างนี้อย่างถูกต้อง คือ การรู้จักคิด รู้จักทำ และรู้จักพุด หรือรู้จักความพอดี คือ คิดเป็น พุดเป็น และทำเป็น (พระพรหมคุณาภรณ์ Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014) ธรรมะในเชิงบวกของการกระทำ (คิด พุด ลงมือปฏิบัติ) ของผู้ใช้สื่อสังคม ควรประกอบด้วย

1) มรรคมือองค์ 8 ข้อปฏิบัติด้วยความพอดี ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริที่ถูกต้อง) สัมมาวาจา (เจรจาที่ถูกต้อง) สัมมากัมมันตะ (การกระทำที่ถูกต้อง) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพที่ถูกต้อง) สัมมาวายามะ (พยายามที่ถูกต้อง) สัมมาสติ (ระลึกที่ถูกต้อง) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นที่ถูกต้อง)

สัมมาทิฐิ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.โลกียสัมมาทิฐิ ซึ่งเกิดจาก ปรโตโฆสะ คือ ปัจจยฝ่ายภายนอก หรือองค์ประกอบทางสังคม ด้วยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องเชื่อมโยงหรือชักนำ เฉพาะอย่างยิ่ง เกิดจากการหล่อหลอมกล่อมเกล้าของสังคม เช่น การอบรมสั่งสอนทางศีลธรรม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เป็นต้น 2.โลกุตระสัมมาทิฐิ เกิดจาก โยนิโสมนสิการ ความเห็นชอบระดับโลกุตระ คือเห็นโลก ไม่ขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริง หรือรู้เข้าใจตามสภาวะของธรรมชาติ พุดง่ายๆ ว่า รู้เข้าใจธรรมชาตินั่นเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน หรือปัจจยภายในตัวบุคคลปรโตโฆสะที่ดี หรือกัลยาณมิตร ไม่เกี่ยวข้องกัหลักการ กฎเกณฑ์ จึงเป็นอิสระจากการหล่อหลอมของสังคม ไม่ขึ้นต่ออิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ขึ้นต่อกาล ไม่จำกัดสมัย เป็นความรู้ ความเข้าใจอย่างเดียวกัน (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014)

ธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคม ที่เกี่ยวกับวาจา ได้แก่ สัมมาวาจา เจตนางดเว้นจากการพุดเท็จ (เรื่องไม่จริง จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น ผู้อื่นเข้าใจความที่พุดนั้นผิด เจตนางดเว้นจากวาจาส่อเสียด เจตนางดเว้นจากวาจาหยาบคาย)

2) พลังบวกของความคิดความเชื่อที่ดีโดยใช้หลักกาลามสูตร (อย่ายึดถือ โดยการฟัง (เรียน) ตามกันมา อย่ายึดถือโดยการถือสืบๆ กันมา อย่ายึดถือ โดยการเล่าลือ อย่ายึดถือ โดยการอ้างตำรา อย่ายึดถือ โดยการตรรกะ อย่ายึดถือ โดยการอนุมาน อย่ายึดถือ โดยการคิดตรองตามแนวเหตุผล อย่ายึดถือ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน อย่ายึดถือ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าเชื่อ อย่ายึดถือ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014)

2.3 ธรรมะในเชิงบวกของผู้ใช้สื่อสังคมตามหลักข้อพึงควรปฏิบัติ (ศีล)

จุลศีล (ศีลอย่างน้อย) ได้แก่ ศีล 5 ได้แก่ ข้อที่ 1 เว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต จับเอาสาระว่าความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย ข้อที่ 2 เว้นจากอทินนาทาน คือ ไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ หรือไม่ลักขโมย จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์ ข้อที่ 3 เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร คือ ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน ไม่ทำลายสายตระกูลวงศ์ของผู้อื่น ข้อ 4 เว้นจากมุสาวาท คือไม่พุดเท็จ จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจาก

การเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงตรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย ข้อ 5 เว้นจากสุราเมรัย และของมีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ไม่เสพของมีนเมา จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต ที่ปราศจากความประมาทหลังพลาตัมมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2014)

สำหรับความเหมาะสมในการใช้สื่อสังคมของแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน สื่อนับว่าเป็นเพียงช่องทางหรือเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น ส่วนที่สำคัญคือเนื้อหา การสื่อสารกับกิจกรรม ลักษณะ แนวคิด พฤติกรรมและรูปแบบใช้สื่อสังคมให้เหมาะสมสำหรับแต่ละวัย ความมีวุฒิภาวะ และการไตร่ตรองที่รอบคอบเพียงพอต่อการเลือกรับหรือเสพสื่อ ส่งผลให้เกิดทั้งผลดีที่เป็นประโยชน์และผลเสียที่ก่อให้เกิดโทษต่อเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และคนในสังคมได้เช่นกัน การศึกษามีผลสรุปแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้ใช้อสื่อสังคม ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และการใช้สื่อสังคมที่ดีและข้อเสนอสำหรับการใช้สื่อสังคมของแต่ละช่วงวัยเพื่อสันติภาพ

การสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร สื่อสังคม พลังการคิดที่ดี พลังความคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ และศาสตร์ของพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องเพื่อไปสู่เป้าหมายการเกิดสันติสุขในสังคมและเกิด สันติภาพในภาพรวมนั้น การใช้หลักพุทธศาสนาด้วยหลักการส่งเสริมกัลยาณมิตรรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยพุทธ บุรณาการ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มกัลยาณปุณฺณ ที่มีสิ่งสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุ ตะ โดยนัยนี้ ปัญญาจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ ศรัทธา ศีล จาคะ สุตะ สำเร็จอีกด้วย การพัฒนาวิธีคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณอยู่เสมอ ส่งผลให้สติปัญญาเฉียบแหลม พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดย 1. ศรัทธา ความเชื่อความมั่นใจในปัญญา คุณธรรม และความเพียรพยายามของมนุษย์ ซึ่งทำให้สามารถ เข้าถึงความจริง ความดีงามสูงสุดได้ ตามกฎธรรมดแห่งเหตุและผล ดังได้มีท่านผู้นำทางไว้ และซึ่งจะทำให้ มนุษย์สร้างสังคมที่ดีงาม อันดำรงอยู่โดยธรรมได้ 2. ศีล การรู้จักบังคับควบคุมตนได้ ซึ่งทำให้ความเป็นอยู่ พฤติกรรม และลักษณะความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ เกิดความเหมาะสมพอดี ที่จะ เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามแห่งคุณธรรมของตน และความอยู่ร่วมกันด้วยดีของสังคม 3. จาคะ ความสละ ที่ ทำให้ไม่ติดสินหรือคิดการต่าง ๆ เข้าข้างตนเอง และทำให้พร้อมที่จะเอื้อเพื่อเกื้อกูลแก่ผู้อื่น 4. ปัญญา ความรู้ ตระหนักเท่าทันถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย ที่เป็นไปตามกฎธรรมดามีความเกิดขึ้นเสื่อมสิ้นไปตามเหตุปัจจัย ของมัน ซึ่งทำให้วางใจวางท่าทีต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง โดยมีจิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระ สามารถวินิจฉัยแยกการ อันควรไม่ควรทำ กำหนดความพอเหมาะพอดี และการที่จะใช้หรือพัฒนาต่อไปของคุณธรรมอื่นๆ ทั้งหมดอย่าง เหมาะสม 5. สุตะ คือ การเล่าเรียน การหาความรู้ หรือความรู้ที่ได้จากการสดับ เป็นคุณสมบัติสำคัญ

สรุปหลักการใช้อสื่อสังคมที่ดีด้วยพุทธบุรณาการเพื่อสันติภาพ สามารถสรุปหลักการได้ 9 ประการ ได้แก่ 1. หลักการคิดของผู้ส่งสารและผู้รับสาร การใช้อสื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์ โดยทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องเป็นผู้ส่งและรับข้อมูลที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ การใช้อสื่อสังคมเพื่อสร้างสันติภาพในสังคม 2. พลังบวกของคนดีตามหลักพุทธศาสนา พลังบวกของคนดีที่ "คิด ดี ทำดี พูดดี" สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา 3. สัมปยุตธรรม 7 ธรรมะของผู้ใช้สื่อที่ดีผู้ใช้สื่อที่ดี ควรมีคุณสมบัติตามสัมปยุตธรรม 7 4. พลังบวกของสังคมกัลยาณมิตร สังคมกัลยาณมิตรประกอบด้วยกลุ่มคน ที่มีคุณธรรม 5 ประการ หรือหลักอารยวิม 5 ได้แก่ ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุตะ ซึ่งช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน ให้เยาวชนและสังคมรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว สถาบันการศึกษา และศาสนา 5. หลักมรรคมีองค์ 8 การใช้อสื่อสังคมอย่างถูกต้องควรสอดคล้องกับมรรคมีองค์ 8 6. หลักกาลามสูตร การคิดวิเคราะห์ข้อมูลบนสื่อสังคมควรใช้หลักกาลามสูตร โดยไม่ยึดถือข้อมูลเพียงเพราะ การฟังตามกันมา การอ้างตำรา การเล่าลือ การคิดตรองตามเหตุผล 7. ศีล 5 หลักปฏิบัติพื้นฐาน การใช้อสื่อ สังคมต้องคำนึงถึงศีล 5 ได้แก่ ไม่ทำลายชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ ไม่เสพของมีนเมา

8. การใช้สื่อสังคมตามช่วงวัย การใช้สื่อสังคมต้องเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความรอบคอบในการเลือกรับหรือส่งสาร เพื่อป้องกันผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน และสังคม 9. พุทธบูรณาการเพื่อสันติภาพ การสร้างสันติภาพในสังคมผ่านสื่อสังคมต้องอาศัยหลักพุทธบูรณาการ โดยส่งเสริมกลุ่มกัลยาณปุชนที่มีคุณธรรม 5 ประการ หรือหลักอารยวัธ 5 (ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา สุตะ) ซึ่งช่วยพัฒนาวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสังคมที่เกื้อกูลกัน

การใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีสติต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และการสร้างสังคมกัลยาณมิตร เพื่อนำไปสู่สันติภาพและความสุขในสังคมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมสื่อสังคมด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงพุทธบูรณาการ

จากการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปข้อเสนอส่งเสริมเพื่อให้เกิดกัลยาณมิตรแห่งการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงพุทธบูรณาการ ดังนี้

1. กลุ่มกัลยาณมิตรสำหรับทุกเพศ ทุกวัยด้วยหลักอารยวัธ 5 (ใช้ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุตะ)

1.1 ข้อเสนอระดับนโยบาย โดยใช้พุทธบูรณาการด้วยหลักอารยวัธ 5

1) ควรกำหนดเนื้อหาที่สำคัญในหลักสูตรการศึกษาสำหรับประชาชน เพื่อเพิ่มนวัตกรรมการงานวิจัยให้มีความทันสมัยต่อการพัฒนาด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมการรู้เท่าทันสื่อสังคม ได้แก่ เสริมสมรรถนะด้านการเข้าถึงดิจิทัล เสริมสมรรถนะด้านการมีส่วนร่วม

2) การให้เครือข่ายองค์กรด้านศาสนาเสริมสร้างองค์ความรู้ ภูมิคุ้มกัน เทคโนโลยีและการใช้สื่อสังคมที่ถูกต้อง เพื่อสอนให้เด็กและเยาวชนมีทักษะทางพุทธศาสนา ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ด้านจิตใจ ด้านจริยธรรม

1.2 ข้อเสนอระดับปฏิบัติสำหรับทุกเพศ ทุกวัย

โดยใช้พุทธบูรณาการ ด้วย ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุตะ ทุกภาคส่วน (กัลยาณมิตร) ใช้ปัญญาโดยควรเน้นการปฏิบัติที่ดีด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคมในการเป็นผู้ส่งสารที่ดี เป็นผู้รับสารที่ดี รวมถึงเป็นผู้ผลิตสื่อที่ดี เผยแพร่สื่อที่ดี ให้ความรู้กับเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วมที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคมในสถาบันต่างๆ เพื่อให้สังคมได้ใช้สื่อสังคมที่ปลอดภัย ดังนี้

1) ทุกภาคีเครือข่ายควรเพิ่มศีล 5 สุตะ จาคะ ปัญญา (องค์ความรู้ ภูมิคุ้มกัน การรู้เท่าทันสื่อสังคม การคิดแบบมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ ความเชื่อถือของข้อมูล ประโยชน์และเกิดโทษ) ทุกคนควรช่วยกันเป็นผู้ผลิตสื่อสารที่มีคุณภาพต่อสังคม เพื่อให้มีสื่อที่ดีมีมากขึ้น

เป้าหมาย คือ ช่วยดูแลเด็กที่อายุน้อยกว่า 13 ปี ซึ่งไม่สามารถใช้สื่อสังคมตามข้อกำหนดของสื่อสังคม (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ได้

2) รัฐและทุกภาคส่วนควรช่วยกันดูแลสังคมโดยเฉพาะวัยเด็กและเยาวชน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการช่วยสร้างภูมิคุ้มกันในทุกช่วงวัย การรู้เท่าทันสื่อสังคมโดยเฉพาะวัยเด็กปฐมวัยซึ่งมีความสำคัญที่สุดของทุกช่วงชีวิตและไม่ละเลยที่จะให้ความรู้กับกลุ่มผู้ใหญ่อีกด้วย

3) สถาบันครอบครัวควรเป็นหน่วยที่อบรมบ่มเพาะและสร้างภูมิคุ้มกัน การรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อสังคมอย่างถูกต้อง

4) ชุมชน ควรมีศูนย์พัฒนาครอบครัวชุมชน สามารถจัดเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดให้มีพื้นที่กิจกรรมในชุมชนอย่างเพียงพอเพื่อร่วมช่วยกันแก้ไขปัญหาด้านการใช้สื่อสังคมร่วมกัน โดยชุมชนสามารถ

เชื่อมโยงความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยน เชื่อมโยงระหว่างครอบครัว สถานศาสนา และสถานศึกษา อาจจะมีวัดหรือโรงเรียนเป็นแหล่งศูนย์กลางในการอบรมแลกเปลี่ยน

5) ภาครัฐควรมีนวัตกรรม หรือซอฟต์แวร์ที่จะป้องกัน ติดตาม สื่อสังคมที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง บิดเบือน สามารถตรวจสอบข้อความเท็จจริง และการสื่อที่ไม่ดีต่าง ๆ ป้องกันไม่ให้เกิดการเผยแพร่ได้ และมีการใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

1.3 ข้อเสนอระดับปฏิบัติสำหรับทุกเพศ ทุกวัย

1) การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการความเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่างทางความคิดหรือมุมมองอย่างมีประชาธิปไตยด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีจริยธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) รัฐและทุกภาคส่วน ควรช่วยกันรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เฝ้าระวังไม่ให้เกิดการใช้สื่อสังคมโดยลำพัง มีกระบวนการป้องกันไม่ทำให้สื่อสังคมได้โดยง่าย

3) ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม การสร้างเยาวชนคิดโครงการเพื่อชุมชน

4) ควรมีหน่วยงานที่ตรวจติดตามสื่อสังคมที่ไม่ดี กระบวนการร้องเรียนเพื่อให้เกิดการแก้ไข มีบทลงโทษ

5) ควรนำศีลและธรรมะที่เกี่ยวข้องให้กลุ่มกัลยาณมิตรมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยนำศีล 5 มาใช้ปฏิบัติในครัวเรือนและชุมชน โรงเรียน และสถานที่ปฏิบัติธรรม (ใช้ศีลธรรม) หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สปัปฐมธรรม 7 มรรคมงคล 8 โยนิโสมนะสิการ และหลักกาลามสูตร

2. สำหรับเด็กและเยาวชน

หลักการกัลยาณมิตรจากผู้ใหญ่ ที่ดำเนินการด้วยการใช้ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุตะ กับกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยจัดให้เหมาะสมกับแต่ละวัย

2.1 ข้อเสนอในระดับนโยบาย

1) ควรกำหนดเนื้อหาที่สำคัญในหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ตลอดจนหลักสูตรในมหาวิทยาลัย รวมถึงในสถาบันการศึกษาระดับสูงเพื่อเพิ่มนวัตกรรมสนับสนุนงานวิจัยให้มีความทันสมัยต่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมการสื่อสารที่ดีตามหลักพุทธศาสนา ศีล 5 ได้แก่ เสริมสมรรถนะด้านการเข้าถึงดิจิทัล การสื่อสารยุคดิจิทัล การมีส่วนร่วม กฎหมายดิจิทัล และคุณธรรม จริยธรรม

2) ให้องค์กรภาคีเครือข่ายช่วยกันสนับสนุนองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับแต่ละวัยตั้งแต่ปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษา

3) รัฐและทุกภาคส่วน ควรพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงให้ทันสมัยนำไปสู่การปฏิบัติ พร้อมด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ทันสมัย การสร้างโรงเรียนต้นแบบ การมีหลักสูตรการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อด้วยการคิดวิเคราะห์ที่ดี การรู้เท่าทันสื่อตามแบบ UNESCO ควรมีหลักสูตรเพื่อการสร้างภูมิการรู้เท่าทันสื่อของแต่ละช่วงวัย การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสาธารณะ เข้าใจสิทธิ และข้อจำกัดที่ควบคุมการใช้สื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบทางสังคม การเคารพสิทธิของผู้อื่นอีกด้วย รวมถึงการมี NET IDOL ที่เป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีและดึงดูดความสนใจของเยาวชน

4) รัฐและทุกภาคส่วนควรช่วยกันดูแลสังคมให้ความสำคัญโดยเฉพาะวัยเด็กปฐมวัย (สำหรับช่วงวัย 0-6 ปี) การสร้างภูมิคุ้มกันในวัยนี้มีความสำคัญที่สุดของทุกช่วงชีวิต

5) ภาครัฐควรมีพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน หากมีการพลั้งผิดพลาดในการสื่อสารแล้วจะมีกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่ช่วยเหลือในการให้ความรู้ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อสังคม และเป็นพื้นที่ปลอดภัยโดยที่ไม่ทำให้เด็กและเยาวชนนั้นรู้สึกเสียความรู้สึก เสียเกียรติต่อสาธารณะเพราะความเขินอายหรือทำให้อับอายต่อสาธารณะเนื่องจากความไม่รู้ แต่พื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้สิ่งที่ถูกต้อง แก้ไข ปรับปรุงด้วยองค์ความรู้ที่มีผู้สอนที่ดีได้ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี การรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ดีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2.2 ข้อเสนอในระดับการปฏิบัติ

2.2.1 สำหรับช่วงวัย 0-6 ปี

1) หลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับช่วงปฐมวัยนี้เหมาะกับการพัฒนาทางด้านการเพิ่มเหตุผลทางจริยธรรมของเด็กอายุ 2 ถึง 7 ปี เป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดสำหรับทุกช่วงชีวิต

2) หลักสูตรการเรียนการสอนควรเน้นการปฏิบัติ เรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การฝึกสมาธิ ครอบครัว โรงเรียน และสถานพระพุทธรศาสนา เป็นสถานที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีกระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดีในการดำเนินชีวิต การคิด การทำ การพูดที่ดี การปฏิบัติที่ดีด้านศีลธรรม การสอนเรื่องจริยธรรมในเรื่องการเคารพความเห็น

2.2.2 ช่วงวัย 7-12 ปี

1) การเพิ่มองค์ความรู้ในสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนาในเรื่องการใช้เหตุผล ความรู้เชิงจริยธรรม การสอนองค์ความรู้เรื่องสมาธิ สติสัมปชัญญะ การคิดวิเคราะห์การรับและส่งสื่อ การสื่อสาร คุณสมบัติผู้ดี (การประพฤติตนดีทั้งกาย วาจา และใจ) ความตรงต่อเวลา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2) โรงเรียนควรมีหลักสูตรการเรียนรู้ การปฏิบัติในการสร้างสื่อสร้างสรรค์ที่ดีต่อบุคคลและสังคม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน การมีวิจารณ์แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น

3) การให้ความรู้ ความเข้าใจข้อดีและข้อเสียของประเภทการเข้าถึงและชนิดสื่อ รวมถึงสามารถใช้เครื่องมือค้นหา (Search Engine) ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ ให้ความรู้ด้านคุณประโยชน์และโทษด้านดิจิทัล สื่อสังคม ทักษะการคิดวิเคราะห์ การส่งข้อมูลออก และการรับข้อมูลเข้า

2.2.3 ช่วงวัย 13-18 ปี

1) กิจกรรมการสร้างผู้นำเด็กและเยาวชนพลังบวก เช่น การเพาะกล้าเยาวชนต้นแบบทำความดี กิจกรรมสร้างความเป็นผู้นำสร้างคุณธรรม ความดี และการเป็นตัวอย่างต้นแบบผู้สื่อสารที่ดี กิจกรรมสำหรับเด็ก อายุ 13-17 ปี เป็นช่วงวัยที่เริ่มเข้าสังคม ชอบทำกิจกรรมที่สนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยกิจกรรมของวัยนี้ เช่น ฝึกการพูด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สื่อสาร ฝึกความเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิต

2) ให้ความรู้ด้านคุณประโยชน์และโทษด้านดิจิทัล สื่อสังคม การสร้างทีมเวิร์ค การสร้างความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความเข้าใจในความคิดต่าง การใช้เหตุใช้ผล ทักษะการคิดวิเคราะห์ การส่งข้อมูลออก และการรับข้อมูลเข้า

3) การเพิ่มเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการทำตามหน้าที่และกฎข้อบังคับในสังคม

2.2.4 ช่วงวัย 18-24 ปี

- 1) การเพิ่มเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการทำตามคำมั่นสัญญาและยึดหลักอุดมคติสากล
- 2) การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการความเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่าง

ทางความคิดหรือมุมมองอย่างมีประชาธิปไตยด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีจริยธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงพุทธบูรณาการต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและจริยธรรม โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาและกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม การดูแลเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาการทางจริยธรรม

สรุป

การสื่อสารโดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญอย่างมากในชีวิตประจำวันของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน หรือผู้ใหญ่ สื่อสังคมมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างบุคคล และช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น การใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีสติต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และการสร้างสังคมกัลยาณมิตร เพื่อนำไปสู่สันติภาพและความสุขในสังคมอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงพุทธบูรณาการต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและจริยธรรม โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาและกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม การดูแลเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาการทางจริยธรรม โดยมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการสื่อสารและสื่อสังคม ประกอบด้วย สื่อสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ และการสื่อสารที่ดีช่วยสร้างความเข้าใจและสันติสุขในสังคม
2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้ใช้สื่อสังคมสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผลและใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ และการรู้เท่าทันสื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูล ประเมิน และใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม
3. หลักพุทธศาสนาในการใช้สื่อสังคม ประกอบด้วย การใช้สื่อสังคมควรสอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติตามศีล 5 การใช้หลักกาลามสูตร และการพัฒนาวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสังคมกัลยาณมิตรที่ประกอบด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และสุตะ ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนและสังคมรู้เท่าทันสื่อ
4. การใช้สื่อสังคมตามช่วงวัย ได้แก่ เด็กอายุ 0-6 ปี : ควรเน้นการพัฒนาจิตใจ การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่มากกว่าการใช้สื่อสังคมโดยตรง เด็กอายุ 7-12 ปี : สื่อสังคมยังไม่อนุญาตให้ใช้ หากใช้ต้องมีผู้ใหญ่คอยดูแลและแนะนำการใช้ เด็กอายุ 13-18 ปี : สามารถใช้สื่อสังคมได้ แต่ต้องมีผู้ปกครองคอยดูแล ผู้ใหญ่: ควรใช้สื่อสังคมอย่างมีวิจารณญาณและคำนึงถึงกฎหมาย สำหรับข้อเสนอในการส่งเสริมการใช้สื่อสังคม สามารถสรุปย่อได้คือ ควรมีการกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรการศึกษา เพื่อเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สถาบันครอบครัวและชุมชนควรมีบทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชน รัฐควรมีนวัตกรรมและกฎหมายเพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อมูลและควบคุมสื่อที่ไม่เหมาะสม

References

- Berlo, D. K. (1960). *Berlo's SMCR Model of Communication*. (1st ed.). New York: Rhinehart Publisher.
- Chonchaiya, W. (2014). *Child-Raising Manual, Communication Skills Set, Caring for Teenagers in the World without Borders*. Bangkok: Chula Kids Club Project Pediatrics Department Chulalongkorn Hospital.
- Kemp, S. (2024). *Digital 2024: Thailand*. Retrieved January 18, 2025, from <https://datareportal.com/reports/digital-2024-thailand>
- Nasakarn, S. (2013). *Think Completely*. Bangkok: The Siam Commercial Foundation.
- National Institute for Child and Family Development, Mahidol University. (2012). *Development of Students Aged 6-12 Years*. Nakhon Pathom: National Institute for Child and Family Development, Mahidol University.
- Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. (2025). *Basic Education Curriculam Development Project, B.E... (Competency-Based Curriculum) The Meaning of Critical Thinking*. Retrieved January 17, 2025, from <http://inlnk.co/PnlXK>
- Office of the National Digital Economy and Society Commission, Ministry of Digital Economy and Society (MDES). (2023). *Summary Survey Report on Media and Information Literacy and Digital Literacy Thailand 2023*. Bangkok: Office of the National Digital Economy and Society Commission, Ministry of Digital Economy and Society.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2012). *Dictionary of Buddhism*. (27th ed.). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2014). *Buddhadhamma, Expanded Edition*. (39th ed.). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sutipanwihan, N., & the Committee of the Women's Group Joining Forces to Build the Nation. (2021). *Report on Women, Children and Youth, Positive Thinking for Peaceful Society*. Bangkok: Advanced Security Management Program, Security Management Foundation.
- Wijitjamree, N. (2018). *Organizational Communication*. (4th ed.). Bangkok: Kasetsart University Press.